

I U D A I C A

Când unii dintre noi nu mai aveau curajul să creadă - speranța abia pâlpâia - că meritele mari și reușitele de excepție ale unor personalități, creatori de prestigiu, din cadrul obștii noastre ar mai putea fi cândva onorate, cunoscându-se puținele noastre resurse, iată că F.C.E.R. și noua sa conducere au decernat semnificative distincții și premii pe anii 2003, 2004... Cine va uita vreodată bucuria, starea de reală efervescență spirituală și reînscută emulație care au însoțit această sărbătorire de suflet?! Ea însăși s-ar cuveni premiata...

Paruse, într-o vreme, că și tradiționala noastră pagină „Poșta redacției” n-ar mai găsi suficiente scrisori în cutiile poștale ale „Realității” și că circuitul de comunicare cu sutele de corespondenți din provincie ar fi fost întrerupt... Rubrica, însă, trăiește, pagina e vie, iar scrisorile dvs. ne onorează și confirmă buna colaborare.

Se mai îngrijorase cineva, foarte departe fiind de viața noastră reală, că ar fi fost întrerupt și fluxul firesc al neuitării (dar „cine uită nu merită”) și s-ar fi curmat rânduiala vitală a acelor comemorări și rememorări permanente ale martirilor

Ceea ce ne dă curaj

noștri, căzuți în deportări și pogromuri antisemite... Cel puțin fals, dacă nu și răuvoitor! Martorii sunt printre noi și în noi, trăiesc în conștiința supraviețuitorilor, a fiilor și urmașilor... Ediția specială - patru pagini de revistă incluse în acest număr - confirmă încă o dată, dincolo de participarea în sine, dincolo de expoziții și manifestări impresionante, un regăsit sentiment de familie și un ecumenism încă prea puțin elogiabil.

Scrisorile dvs. care vin să ateste ecoul „Realității Evreiești”, mult în afara comunităților noastre, ca și cererea tot mai mare de reviste, ne dau încredere. Și încă o surpriză: reînnoita noastră pagină de iudaism - chiar în acest număr - dedicată prezentării succesive a unor mari rabini și admorimi ai obștii noastre, cu întregul lor merit educativ, inițiativ, peste timp și nedrepte uitări. Deschidem pagina, pornind de la o carte-eveniment, cu prezentarea Șef Rabinului I.I. Niemirower, remarcabilă personalitate a evreimii române. Prefigurăm, totodată, și viitoarele pagini cu scurte extrase din „Cartea vieții omului” a Marelui Rabin Menachem Hacohen. Cu sprijinul consecvent al eruditului Baruch Tercatin, întregim această primă pagină cu pericopele lunii februarie. Spiritul viu al unor noi abordări, al unor înnoiri de substanță vor contura, în intenția noastră, preludiul unei viitoare publicații a preconizatei societăți academice - un institut de cultură, în fapt -, purtând îndreptățita denumire: „Iudaica - Moses Gaster”.

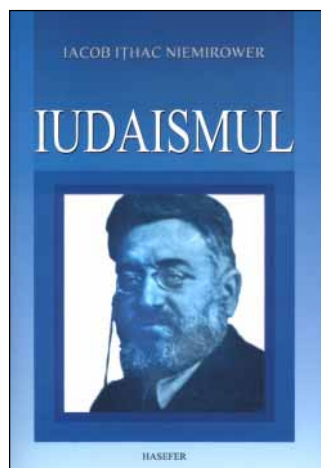
DOREL DORIAN

O personalitate de prim rang a iudaismului – Rabinul dr. IACOB IŢHAC NIEMIROWER

Consemnat în enciclopedia iudaică publicate în alte țări, elogiabil de Șef Rabinii care i-au urmat (dr. Al. Șafran și dr. Moses Rosen), cel dintâi Șef Rabin al evreilor din România, dr. Iacob Ithak Niemirower (în ortografia vremii, germanizat) este readus în actualitate prin publicarea la Editura Hasefer a cărții *Iudaismul*, o antologie de studii, eseuri, omiletică și retorică din opera acestui învățat. Ediția este îngrijită (selectie, note, glosar) de dr. Lya Benjamin și Mihaela Rotaru, redactor fiind Ana Maria Caloianu.

Studiul introductiv este semnat de iudaistul israelian Lucian Zeev Herșcovici. I.I. Niemirower nu a fost numai primul Șef Rabin, dar și primul reprezentant al evreilor în Senatul României. În 1971, a fost înființat în Israel un Institut care îi poartă numele, devenit Centrul de Studiu al Istoriei Evreilor din România, în cadrul Universității Ebraice din Ierusalim.

Născut la 1 martie 1872 la Lemberg (astăzi Lvov), Niemirower s-a stabilit cu familia la Iași. Primul educator în iudaică i-a fost bunicul din partea tatălui, apoi învățătorul Mendel Barasch. El cunoaște hasidismul, Haskala, filosofia, iar în 1890 pleacă la studii la Berlin, unde leagă o prietenie de-o viață cu Moritz Lazarus, filosof și iudaist german. În 1895 își ia doctoratul la Berna, continuând studiile la Seminarul neo-ortodox din Berlin, obținând titlul de rabin ortodox, apoi, separat, pe cel de rabin reformist. Întâmpină dificultăți la revenirea în Iași, reproșându-i-se apropierea de reformați; Niemirower știe să-și susțină poziția de rabin modern, cu o gândire deschisă spre realitate și este ales, în 1908, prim-rabin în vechea capitală a Moldovei, cu un număr impresionant de locuitori evrei. A fondat Societatea Culturală „Toynbee-Hall”, care a făcut istorie în secolul XX, apoi învățământul modern pentru elevii evrei (istorie, religie), a susținut activitatea B'nai B'rith, sionista, a Uniunii Evreilor Pământeni (U.E.P.), a Alianței Israelite Universale. În 1905, a participat la Congresul Sionist de la Basel, respingând proiectul „Uganda”. În 1911, a fost numit rabin al comunității sefarde din București, deși nu era sefar, dar pregătirea sa multilaterală i-a permis această numire. A fost și rabin al garnizoanei din București, examinator al învățătorilor de limbă ebraică, numit de Ministerul Instrucțiunii Publice reprezentant al Cultului Mozaic în Comitetul de Asistență Socială, prezidat de Regina Maria. A participat la Conferința de Pace de la Paris, din 1919, alături de dr. W. Filderman. În 1921 este ales Mare Rabin al evreilor din Vechiul Regat, apoi Șef Rabin, funcție nou creată de comunitatea din București. În 1936 a fost reconfirmat ca Șef Rabin al Federației Uniunilor de Comunități Evreiești din România. Astfel, după o activitate intensă, el a reușit centralizarea și recunoașterea organizării evreilor de cult mozaic, valabilă și astăzi. Sediul ales a fost Templul Coral. I.I. Niemirower a fost susținut de Filderman, Berkowitz (liderul evreimii bucureștene) și de iudaisti rabini dr. M.M. Beck și dr. M.A. Halevy. A fost un strălucit gânditor, scriitor, publicist, predicator, deși unii l-au contestat de pe poziții laic-sioniste ori comuniste. Conceptul fundamental care a condus activitatea sa a fost *iudaismul cultural* (tradiție, europenizare, liberalism, sionism, ca elemente constitutive), preluat de la învățătorul Moritz Lazarus din Germania, desigur, prin adaptarea la condițiile locale, ca și de la Ahad Haam, părintele „sionismului cultural”. Modelul, în istorie, era Iohanan ben Zakai, fondatorul Școlii de la lavne, după distrugerea

o conducea, condițiile unei emigrări masive a evreilor din România. Istoria a fost potrivnică. Guvernul britanic a blocat orice acțiune majoră, în septembrie 1939 a izbucnit războiul mondial, iar în noiembrie 1939, I.I. Niemirower a încetat din viață. Urmașul său, dr. Al. Șafran nu era un reformist, iar după război a fost nevoit să plece din România. Dr. M.A. Halevy, susținător al ideilor lui Niemirower a trebuit și el să emigreze în anii '60. Regimul comunist a limitat drastic viața religioasă și evoluția iudaismului în România.

Cartea apărută la Hasefer este bine sistematizată, ilustrând preocupările lui Niemirower: filosofie, istorie, viața evreiască (dispute, definiții, sionism cultural, Academia Iabneană, B'nai B'rith, hasidism), schițe biografice, omiletică și retorică (sărbători, rugăciuni, reflecții), discursuri parlamentare. Addenda conține evocări ale lui I.I. Niemirower, făcute de Axelrad, Filderman, Zvi Gutman, M.A. Halevy, Al. Șafran. Ultimele 70 de pagini sunt destinate glosarului, bibliografiei de și despre Niemirower, ca și unui bogat indice de nume. În capitolul „Filosofie” găsim pledoarii în favoarea „liberului arbitru ca bază a responsabilității” la greci și la gânditori moderni, care conduc la argumentarea iudaică pentru o legătură între conștiință, răspundă și pedeapsă. În același capitol sunt tratate concepția de istorie (individualism, antropogeografie, etnologie, politică, cultură, religie, filozofie, economie, conservatorism, progresiști, naționaliști, socialiști), de morală iudaică (comandamente, talmudism, mesianism) despre spiritul modern (Mendelssohn, Heine, Lassalle, Lazarus, Nietzsche, Hartman, Ibsen), ca și despre filosofia religioasă a iudaismului. Niemirower a scris despre istoria evreilor, fără a avea velleități de istoric; referirile sale sunt precise, stilul concis, limpede: istorie spirituală, biblică, postbiblică, talmudică, gaonismul, exilarii, Spania, Evul Mediu european, epoca modernă, secolele XIX-XX (presă, literatură, gânditori, sionism). A evocat istoria evreilor ieșeni. L-a considerat pe istoricul S. Dubnov un spirit „iabneist”, apropiat de al său. O altă „chestiune” abordată este cea evreiască: a fi popor, rasă, națiune, religie? Popor și religie, răspunde Niemirower, în alt loc spune națiune. Este dificil răspunsul. Deși susținută și de unii evrei, problema rasei alunecă spre interpretări extremiste. Mentorul Moritz Lazarus optează pentru discutarea unor „chestiuni evreiești” și nu a unei „chestiuni”. *Pirkei Avot* dă o serie de răspunsuri, dar nu suficiente. Autorul discută nuanțate aspectele sionismului, evidențind rolul sionismului intelectual. Idealul său era reînființarea unei Academii Iabneene (după exemplul lui ben Zakai). Capitolul „Hasidism și Tadikism” merită un studiu aparte (n.n.: *tadik* - titlul dat înțelepților hasidim, înseamnă „drept”, ulterior asimilat cu rabin-had). Hasidismul a fost cea mai puternică mișcare de revigorare a iudaismului, astăzi fiind tradiționalist.

De mare demnitate și înțelepciune sunt intervențiile în Senat ale dr. Niemirower. La 13 ian. 1936, Șef Rabinul este atacat cu gloanțe de un legionar. Goga a minimalizat, într-un discurs parlamentar, gravitatea actului. „Spiritul dr. Iacob Niemirower n-a încetat să trăiască”, scria, în 1992, Șef Rabinul Rosen. Este momentul ca afirmația aceasta să se adevărească.

BORIS MARIAN MEHR

DIVREI TORĂ Reflecții biblice

Sâmbătă, 11 februarie 2006 (13 Șvat 5766), vom citi cu toții *Pericopa BEŞALAH*.

Evenimentul cel mai dramatic al pericopei este despicierea Mării Roșii, pentru ca poporul evreu să poată înainta întocmai ca pe uscat. Nici vorbă de flux-reflux (cum unii fals încearcă a susține). Este vorba de o minune impresionantă. Poporul era prins între mare și armata egipteană. Părea inevitabil dezastrul. Nimeni nu mai vedea vreo scăpare. În aceste momente, Divinitatea i se arată lui Moșe, spunându-i: „De ce strigi?”. Marea se despiciasă și poporul a putut înainta pe uscat.

Din păcate, același popor care beneficiase de minunea formidabilă, după numai câteva săptămâni, păcătuiește față de Dumnezeu cu l-a salvat, făurindu-și un idol: un vițel de aur. Cum poate fi explicat faptul că poporul - după ce a văzut „plaga puternică” pe care Divinitatea o îndreptase împotriva Egiptenilor” (*Exodus*, 14, 31) - și-a permis a face un vițel de aur?

Înainte de a răspunde la această întrebare, trebuie să ne referim la alte probleme. De ce Divinitatea dorea nimicirea poporului din cauza vițelului de aur? Poporul fusese salvat de la nimicire, deoarece Moșe se rugase atât de stăruitor Divinității, până ce ruga sa a fost primită. Oare de ce Divinitatea se

manifesta neîndurătoare când, în cazuri similare, fusese cu mult mai îngăduitoare? Ceea ce a contat a fost momentul când poporul a păcătuit. Era imediat după cele zece plăgi trimise asupra egiptenilor, pe care ei, evreii, nu le-au resimțit, imediat după minunea Mării Roșii și după primirea Torei pe Muntele Sinai. Dacă poporul și-a putut permite să ignore atâtea probe de bunătate divină, desigur, merita cea mai mare pedeapsă.

Avem datorita de a ne însuși Tora și a avea o viață comunitară, cu iubire și respect față de aproapele nostru. Acest comportament nu vine în urma unei minuni, ci trebuie aprofundat zilnic. Numai astfel vom fi demni și de minuni.

*

Sâmbătă, 18 februarie 2006 (20 Șvat 5766), citim *Pericopa ITRO*, una dintre cele mai importante pericope ale anului, ea conținând Cele Zece Porunci. Ne vom ocupa, însă, de sfaturile transmise lui Moșe

Luni, 13 februarie 2006 (15 Șvat 5766), vom sărbători TU BIȘVAT (ROȘ HAȘANA LEILANOT) - ANUL NOU AL POMILOR. În *Talmudul Roș Hașana* se spune că există patru feluri de a marca Anul Nou: • 1 Nisan - când e Anul Nou al Regilor și al sărbătorilor • 1 Elul - Anul Nou de zecuire • 1 Tișrei - Anul Nou iudaic (Roș Hașana) • 15 Șvat (după Beit Shamai, ziua de 1 Șvat) - Anul Nou al Pomilor. În Israel, încep plantările și, tradițional, iudaic, se mănâncă fructe.

de către Ithro, socrul lui - cel care dă numele Pericopei.

Venit din Midian, unde slujea ca preot, Ithro observă cât de greu muncește Moșe, cum poporul îl solicită pentru orice problemă și el se străduiește să le rezolve personal pe toate. Astfel, îi propune să organizeze o administrație judecătorească. Ne putem întreba: de ce a avut nevoie Moșe de sfatul cuiva care îndeplinea o funcție mult mai neînsemnată decât a sa? Moșe învață din experiența și din inteligența lui Ithro. Înțelege cât de imperioasă este crearea unui aparat administrativ pentru ca Legile primite pe Muntele Sinai să fie puse în practică. Versetul spune: „Vaișma Moșe” - „Moșe l-a auzit” (*Șemot*, 18, 24). Moșe a fost sfătuit ca orice caz important să fie adus în fața sa, iar faptele minore să fie judecate de alte instanțe. El a ascultat, dar a procedat altfel: a decis ca orice situație grea să-i fie adusă la cunoștință, iar mărimea și importanța cazului să fie hotărătoare.

Un aspect foarte important trebuie menționat aici: deși Ithro era străin de credința lui Moșe, acesta i-a acordat respect.

Respectul față de semenii se impune fiecăruia. Potopul, distrugerea Sodomei au fost replici la lipsa de omenie a unuia față de celălalt. După cum un om se iubește pe sine, așa trebuie să-și iubească aproapele. O astfel de atitudine se cuvine să fie cultivată.

Ing. BARUCH TERCATIN

Viața omului - ca și „Cartea” acestei vieți - prezintă o succesiune de etape, cu repere precise, distincte, de la venirea omului pe lume până la moartea sa. „Cartea vieții omului” cuprinde, în fapt, trei părți: „Cartea nașterii”, „Vârsta mișturilor” și „Cartea căsătoriei”, capitole oarecum autonome și, în același timp, constituind un întreg. Fiecare parte are două secțiuni: teme și legi. Tratatul este făcută, cel puțin în capitolul „Teme”, sub forma unor articole de enciclopedie, oferindu-i cititorului cunoștințe generale privitoare la termenii de bază în domeniul delimitat de lucrare.